

ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПОРУШЕНЬ ВИБОРЧОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Проблема порушень виборчого законодавства України є порівняно новою, але досить актуальною для молоді незалежної держави. Зумовлено це насамперед тим, що саме у виборчих порушеннях проявляються чисельні розбіжності з приводу здійснення виборчих прав громадян України, а їх вирішення виступає як один із основних засобів захисту конституційного права громадян обирати та бути обраним до органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Поновлення порушених виборчих прав є одним з механізмів захисту прав громадян, котрий гарантується державою та її правовою системою, а з ефективності цього механізму можна судити про його суспільну значущість.

Порушення виборчого законодавства України так чи інакше зачіпає права громадян і учасників виборчих правовідносин, а отже, виняткова політико-суспільна значущість порушень виборчого законодавства зумовлена такими чинниками:

— особливим значенням об'єкта порушень – виборчих прав, які входять до структури виборчих правовідносин і є основою конституційних правовідносин народовладдя;

— особливим захистом виборчих прав як складової частини політичних прав і свобод громадян від будь-яких протиправних посягань;

— особливим значенням виборів як установчого інституту в житті суспільства та держави;

— особливостями самого виборчого процесу через обмеженість у часі для здійснення певних виборчих процедур, і, як наслідок, неможливості реалізації деяких виборчих прав та їх поновлення й захист поза строками проведення.

Порушення виборчого законодавства України неминучі у ході будь-якої виборчої кампанії, оскільки вибори є єдиним легітимним способом отримання публічно-владних повноважень представницького характеру й ареною зіткнення інтересів різних учасників виборчих процедур. Найбільш характерними та типовими причинами вчинення порушень виборчого законодавства України є:

1) суперечливість та недосконалість правового регулювання виборчих правовідносин, наявність у ньому чисельних колізій та прогалин;

2) неправильне розуміння та застосування норм виборчого законодавства організаторами, суб'єктами та іншими учасниками виборчого процесу, що викликане недостатнім рівнем політичної та правової культури, відсутністю необхідних юридичних знань та навичок;

3) застосування «брудних» виборчих технологій та політичних інтересів учасників виборів з метою підвищення рейтингів певних суб'єктів виборчого процесу;

4) малоефективна судова практика вирішення спорів щодо порушень виборчого законодавства України.

Порушення виборчого законодавства України викликає значну кількість конфліктних ситуацій, пов'язаних з виборами, однак лише юридичні процедури їх розв'язання можуть виступати як універсальні та загальнообов'язкові гарантії захисту виборчих прав усіх учасників виборчого процесу. Юридичні процедури захисту виборчих прав громадян в Україні пов'язані з різноманітними видами державного захисту прав і свобод, що передбачають використання потенційних можливостей застосування примусової сили держави в особі уповноважених органів. Варто звернути увагу на те, що за спільною згодою суб'єктів виборчого конфлікту як спосіб його вирішення не виключається можливість використання переговорів, уступок, посередництва та інших узгоджувальних процедур. Однак їх доречно використовувати на початкових стадіях конфлікту, коли в учасників виборчих правовідносин наявні значні можливості врегулювання розбіжностей без ініціювання розгляду порушення виборчого законодавства у компетентних органах публічної юрисдикції, зокрема, з вимогою притягнення до юридичної відповідальності за порушення законодавства про вибори.

Юридичний механізм захисту виборчих прав громадян включає такі способи захисту: 1) вирішення виборчих спорів органами державної влади; 2) застосування юридичної відповідальності; 3) конституційний контроль виборчого законодавства України.

Порушення виборчого законодавства України проявляються зовні у різноманітних формах (видах), котрі зумовлені рівнем виборів, предметом спору, статусом сторін, що протистоять, часом виникнення та іншими чинниками. Класифікація порушень виборчого законодавства має не лише теоретичне значення для більш глибокого розуміння їх сутності, а й практичне – для судочинства, зокрема, для встановлення підсудності справ, строків звернення за захистом порушених прав, для визначення виду та міри відповідальності тощо.

Розгалужена видова характеристика протиправних діянь виборчого законодавства дозволяє визначити пріоритетні напрямки подальшого дослідження правопорушень у виборчій системі України та сферу дотримання правил проведення виборів.

Аналіз чинного законодавства та практики його застосування дозволяють зробити висновок, що порушення виборчого законодавства – це особливий вид винних, протиправних, суспільно шкідливих або небезпечних діянь у формі дії чи бездіяльності з приводу застосування законодавства про вибори під час призначення, підготовки, проведення та встановлення результатів голосування, а також у міжвиборчій період, що завдає шкоди виборчій системі України та за вчинення яких застосовуються заходи поновлення порушених прав або заходи юридичної відповідальності.